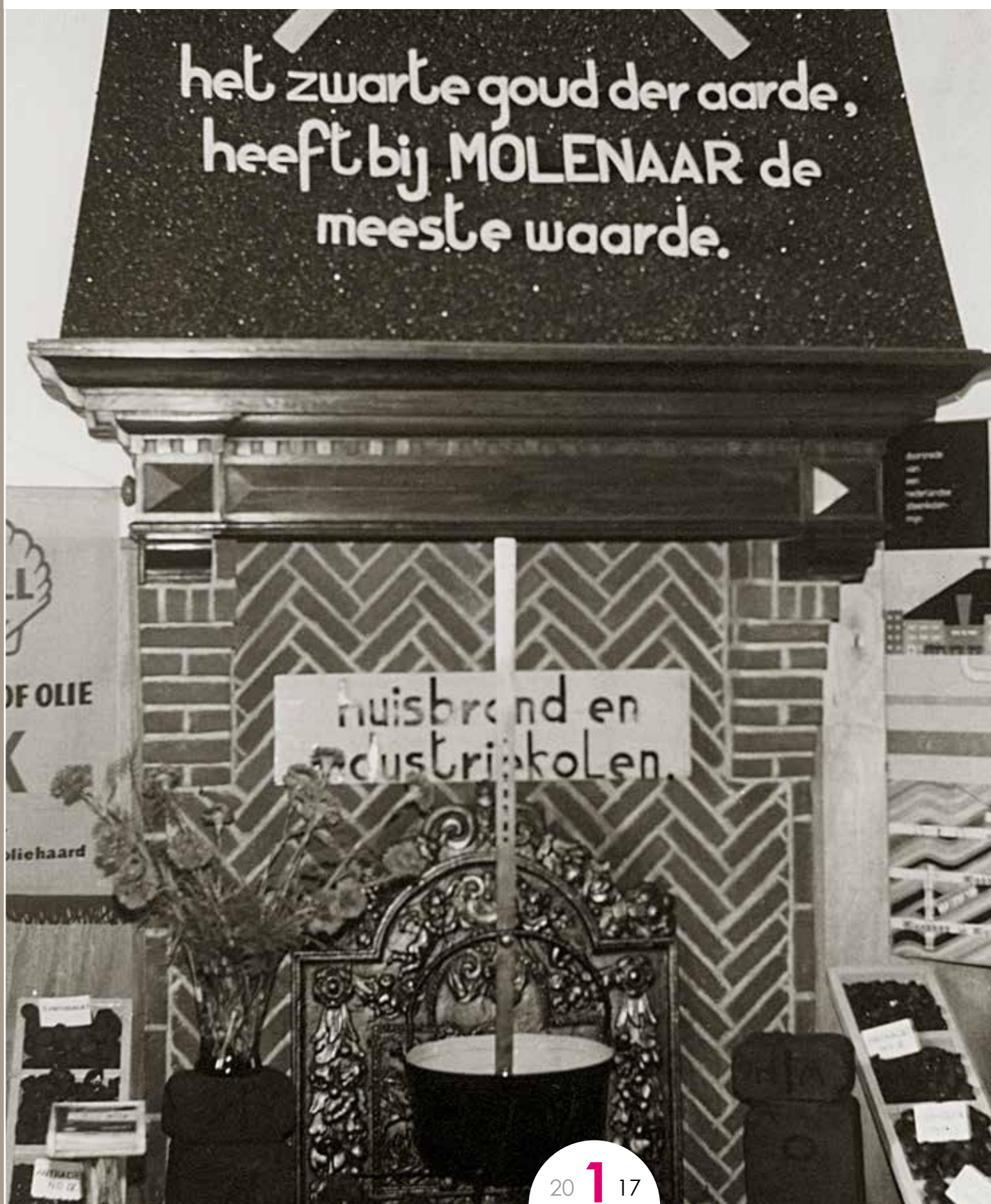

de Jacobs ladder

Kwartaaluitgave van de Stichting tot Behoud van het Cultureel Erfgoed van Jacobswoude, onder redactie van de Historische Vereniging O.C. van Hemessen

Bij de voorplaat

De stand van Molenaar op een middenstandsbeurs in de jaren vijftig in het Oude Raedthuys te Woubrugge.

37e jaargang nr. 1, januari, februari, maart 2017

Erelid

- D. Brouwer de Koning, oud-burgemeester van Jacobswoude
- C. Karmelk, oud-penningmeester van de vereniging (2012†)

Voorzitter

- Ben Beukenholdt, Thuisweide 30, 2481 BK Woubrugge, telefoon 0172-519247, e-mail benbeukenholdt@hotmail.com

Secretaris

- Anneke Zwarst
Van Eeghenstraat 40, 2481 XS Woubrugge
telefoon 0172-518186
e-mail: a.h.zwarst@kpnmail.nl

Penningmeester

- Ton Meester Cantharel 72, 2403 RA Alphen aan den Rijn, telefoon 0172-518560
e-mail: ton.meester@gmail.com

Bestuursleden

- Thea Kok-Lansbergen
- Peter de Lange
- Ed Molenaar
- Pim Laarmans

Redactie

- Thea Kok-Lansbergen (eindredactie)
Emmalaan 74
2481 BB Woubrugge
telefoon 0172-518 585
e-mail: thea.lansbergen@ziggo.nl
- Pim Laarmans
- Anneke Zwarst

Basisvormgeving en opmaak

Blikveld, Zandvoort

Aan dit nummer werkten mee

Pim Laarmans
Rietje Meijer
Ed Molenaar
Frans Witteman
René van Tienhoven

Foto's en illustraties

Archief Rietje Meijer
Archief Hist. Vereniging Alphen
Archief fam. Kroon
Archief fam. Molenaar
Archief fam. Van der Salm
Archief fam. Witteman
Hugo Tander
Thea Kok
Frans Witteman
Anneke Zwarst
Bep van der Laan
Pim Laarmans

Fotobewerking

Hugo Tander

www.hemessen.nl

.....

Op tijd opzeggen!

Wilt u – om wat voor reden dan ook – uw lidmaatschap van de Historische Vereniging niet verlengen, vergeet dan niet dit tijdig (vóór 1 december) schriftelijk te melden aan onze penningmeester: Ton Meester, Cantharel 72, 2403 RA Alphen aan den Rijn, e-mail: ton.meester@gmail.com

Lidmaatschap

Wilt u onze Historische Vereniging steunen en de Jacobsladder voortaan elk kwartaal thuis ontvangen? Bel, schrijf of mail dan naar onze secretaris, Anneke Zwarst, a.h.zwarst@kpnmail.nl (Zie onze site www.hemessen.nl)
De contributie bedraagt € 15,- per jaar en € 20,- voor hen die dit blad per post ontvangen. Te voldoen na ontvangst van de nota op de rekening bij de Regiobank, nummer NL28 RBRB 0850 0174 16 t.n.v. de Penningmeester van de Historische Vereniging 'Otto Cornelis van Hemessen'.

De Jacobsladder is een uitgave van de Stichting tot Behoud van het Cultureel Erfgoed van Jacobswoude.

ISSN 0168-1079

© Historische Vereniging 'Otto Cornelis van Hemessen'.
Niets uit deze uitgave mag vernieuwvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Van de voorzitter

Het jaar 2017 is weer met veel lawaai begonnen, althans in onze gemeente.

Voor niet iedereen was de start een aangename. Maar voor de meesten hopelijk wel...

In nummer 1 van de Jacobsladder hebben we weer een aantal lekker leesbare verhalen. Zelf hou ik erg van die verhalende stukken. Ze moeten natuurlijk wel waar zijn, maar dat speelse spreekt me wel aan. Hopelijk u ook, want daar zijn ze voor geschreven. Lees bijvoorbeeld het verhaal over de kolenhandel van Molenaar, en dat over de Mariahoeve.

Momenteel zijn we druk doende het museum enigszins te reorganiseren. Er is een plan gemaakt en nu moet het tot daden komen. Een aantal van ons gaat daar zijn schouders onder zetten, maar we zijn ook op zoek naar enthousiaste mensen die ons daarbij willen helpen (zie ook elders in deze Jacobsladder).

Vorig jaar vroeg ik uw aandacht voor onze website, www.hemessen.nl.

En dat doe ik nu weer. Die is echt de moeite waard. Trouwens ook voor de site van ons museum van Hemessen vraag ik graag de aandacht: www.museumwoubrugge.nl

Mooie groet,
Ben Beukenholdt

Voor uw agenda

Op maandag 12 juni 2017 houden wij onze Algemene Leden Vergadering, in, zoals gebruikelijk, Café Die Twee, Bateweg 78 in Woubrugge. We starten om 20.00 uur met het officiële gedeelte en daarna volgt een lezing. Door wie en waarover is nu nog niet bekend, maar u kunt ervan verzekerd zijn dat het weer de moeite van het luisteren waard zal zijn.

Nog even een grappig detail: op 12 juni 2017 is het exact 38 jaar geleden dat onze vereniging is opgericht.

In de Jacobsladder 2 komt de ALV, inclusief de vergaderstukken, uitgebreid aan de orde.

E-mail helemaal van deze tijd

E-mail: zo handig... En zo makkelijk om snel iedereen van informatie te voorzien! Niet eerst iets op papier zetten, voor alle leden printen en vervolgens met een aantal op stap om de brieven op de deurmat te laten vallen. En toch, ondanks eerdere oproepen, zijn er nog steeds heel weinig leden die hun e-mailadres aan de secretaris hebben doorgegeven. Het jaar 2017 is nog maar net begonnen, en de tijd voor het uitvoeren van goede voornemens is nog lang niet verstreken.

Dus..... wees zo vriendelijk en stuur uw e-mailadres aan de secretaris, Anneke Zwarst,

a.h.zwarst@kpnmail.nl

Nieuwe leden

In 2016 hebben zich maar liefst 19 nieuwe leden aangemeld! De meesten naar aanleiding van een activiteit van de vereniging/het museum, te weten de tentoonstelling van Jur Windhorst, de Open Dag Waterrecreatie, excursie naar Nieuwkoop, de heruitgave van de DVD 'Zo was Woubrugge in 1962' en het boekje 'Elfstedentochten'.

Allen welkom en geniet van ons mooie blad de Jacobsladder, en de activiteiten die in 2017 aangeboden worden.

INHOUD

De kolenhandel van Molenaar	3
Cursus genealogie	6
Mariahoeve Ofwegen	7
Lichtbaken Woubrugseweg	11
Nostalgische terugblik	16
Winkeltjes van Toen	18
Hoogmade Toen en nu	20

Tentoonstelling Vierambachtspolder en monumenten langs de N207

Op 17 december 2016 heeft Ed Molenaar de fototentoonstelling over de Vierambachtspolder en de monumenten langs de N207 geopend.

Jan Stigter had heel veel voorwerk gedaan door te zoeken in fotoalbums, Ansichtkaarten en andere stukken, zodat er volop keus was om uiteindelijk circa 50 foto's te selecteren. Deze foto's geven een beeld over wonen en werken in deze polder. Diverse markante gebouwen, waarvan enkele nog steeds bestaan, zullen bij de bezoekers kreten van herkenning dan wel verbazing hebben ontlokt, met name als ook de huidige situatie gefotografeerd is. Met het beeld van nu over het bedrijven van landbouw en veeteelt is het nauwelijks te bevatten dat het er in de vorige eeuw wel heel anders aan toe ging en dat er vooral veel menskracht vereist was. En die mensen, dankzij Jan van een naam voorzien, staan natuurlijk ook op de foto.

Mooie plaatjes van de monumenten en prachtig om te zien dat de onthulling van de zuil opgeluisterd werd met een heuse optocht vanuit Woubrugge en opgevolgd door trompettergeschal. Tijdens het inrichten van de tentoonstelling kwam nog een belangwekkend stuk tevoorschijn: de oorspronkelijke opdracht van de provincie Zuid-Holland aan de heer Johan van der Laan om het metselwerk uit te voeren voor f 40,00. De vraag "Van wie is nu eigenlijk dat monument?" was hiermee beantwoord. Zowel het Leidsch Dagblad als het Algemeen Dagblad heeft een uitgebreid artikel aan de monumenten en de noodzakelijke restauratie ervan gewijd. Op 31 januari 2017 is de tentoonstelling gesloten en zijn de foto's en het leesmateriaal weer opgeborgen. Bent u geweest: dank voor uw bezoek. Bent u niet geweest: u hebt wat gemist.

(foto Anneke Zwarst)

Een woord van dank aan Hugo Tander mag niet ontbreken. Hij heeft alle foto's zo mooi bewerkt dat het met recht 'plaatjes' zijn geworden. <<

Enthousiaste vrijwilligers voor museum Van Hemessen gezocht

Vrijwilligers zijn onmisbaar voor ons unieke museum. In 2017 willen wij graag een aantal doelstellingen in het museum realiseren. We willen de inrichting van het museum onder handen nemen, extra exposities organiseren in een speciaal daarvoor in te richten ruimte en ook een toenemend aantal bezoekers ontvangen. Ter ondersteuning van de huidige groep vrijwilligers zijn wij op zoek naar enthousiaste mensen die daar een bijdrage aan willen leveren. Bent u geïnteresseerd neem dan contact op met een van de bestuursleden.

www.museumwoubrugge.nl

Het zwarte goud der aarde, heeft bij Molenaar de meeste waarde

De kolenboer bracht warmte per mud.. door Ed Molenaar

Halverwege de jaren dertig van de vorige eeuw begon Jan Molenaar (1887-1946) in Woubrugge op het adres B165, nu Weteringpad 15, een brandstoffenhandel. Al snel na de oprichting werden alle soorten brandstoffen verkocht: kolen, aanmaakhout, houtskool en turf. Jan had de locatie van het bedrijf aan de Woudwetering bewust gekozen: alle brandstoffen werden per roeiboot en later met een kolenschuit aan- en afgevoerd. Aan de achterzijde van het bedrijf was het huidige Weteringpad, dat in die tijd een smal verhard pad was waar je niet met een auto kon rijden. In de zomer kwamen de kolen per wagon in Leiden aan waar ze op een boot werden overgeladen en zo bracht mijn opa Jan zijn voorraad op peil om deze in het najaar en de winter te kunnen verkopen en bij de klanten te bezorgen.

Bedrijf aan het Weteringpad. Links het ouderlijk huis van de familie Molenaar; de huizen rechts werden verhuurd.

Speldjes en lucifersdoosje waren heel populair.

Kolen had je in verschillende soorten en kwaliteiten en werden in kolenzakken per mud verkocht. Antraciet, cokes, briketten maar ook III-tjes, IV- of V-jes. Een mud IV of V-jes kostte destijds al gauw 10 à 11 gulden en je had 20 à 25 mud nodig om de winter door te komen. De zakken werden meestal thuisbezorgd en door opa Molenaar in de kelder of in het kolenhok van de klant gestort. Wanneer men kleiner behuist was werden de kolen in kleinere hoeveelheden verpakt in stevige papieren zakken. Voor het dragen en bezorgen van de zakken gebruikte men meestal een muts met aan de achterkant een lange lap die de rug bedekte, of een jutezak gevouwen als een capuchon. De kleding, het gezicht en de handen van een kolenboer waren meestal zwart van het kolenstof. De zakken met kolen waren erg zwaar, waardoor vele kolenboeren last kregen van versleten nekwerfels. In latere jaren werden zakken gebruikt van een half mud.

Uitbreiding na WOII

Totaal onverwachts overleed Jan Molenaar in 1946. Zijn vrouw, Elberdina Molenaar- Stigter (1898-1983) en de zonen Kees (1926-2003) en Eb (1930-2016) bleven achter. Mijn vader stond klaar om als soldaat naar Nederlands-Indië te gaan maar het plotselinge overlijden van zijn vader veranderde zijn toekomst rigoureuus. Op 19-jarige leeftijd moest hij de brandstofhandel op zich nemen. Ruim 20 jaar ging hij op dezelfde locatie aan het Weteringpad verder met het bedrijf onder de naam Wed. J Molenaar brandstoffenhandel. De klantenkring werd flink uitgebreid en veel tuinders in Langeraar en Ter Aar werden klant. Hierdoor nam het volume van het bedrijf flink toe en werd de locatie aan het Weteringpad steeds minder geschikt en te klein. In 1967 verhuisde het bedrijf naar de A. de Graaflaan in Woubrugge. Van boer Rijlaarsdam werd een groot stuk grond aangekocht en de kolenschuren die aan het Weteringpad stonden werden verplaatst naar de A. de Graaflaan, waar grotere en hogere loodsen werden bijgebouwd. Ook werden er olietanks geplaatst voor de handel in huisbrandolie.

Brandstoffenhandel aan de A. de Graaflaan.

Levering aan tuinbouwbedrijven; van links naar rechts Koos Los, Kees Molenaar en Jan van Oosten.

In de jaren zestig nam mijn vader de plaatselijke petroleumhandel van Henk Bontebal over en ging ook op kleinere schaal petroleum verkopen. Op maandagmorgen reed hij met zijn bedrijfsbus door Woubrugge om oliebusjes te vullen. In die tijd werd nog veel op petroleumstellen gekookt. Met de komst van butagas en later aardgas (in 1972) verdween deze wijze van koken praktisch geheel.

Bedrijfswagen in de jaren '70 - '90. Later werden er oldtimerritten mee gereden.

Boten in plaats van kolen

Als gevolg van de razendsnelle aanleg van een buizennetwerk ging Nederland eind jaren zestig over op aardgas. Woningen, industrieën en de glastuinbouw door heel Nederland kregen hiermee aardgas onder handbereik. De kolenkachel en petroleumstelletjes maakten plaats voor moderne geisers, gevelkachels, centrale verwarming en gasfornuizen. Nederland werd modern. Ook in Woubrugge - weliswaar iets later, begin jaren zeventig - kwam aardgas beschikbaar. Hierdoor nam de kolen- en oliehandel snel af. Mijn vader bouwde zijn brandstoffenhandel af en ging zijn kolenloodsen verhuren voor stalling en opslag van boten en caravans. Dit bracht een hele nieuwe doelgroep klanten met zich mee. Tussen de keerwanden waar vroeger kolen lagen werden complete zeilboten gebouwd en werd er aan bestaande boten geklust. In 1998 verkocht mijn vader de bedrijfspannen aan mijn oudste broer Jan (1960-2010). Hij sloopte de oude kolenschuren en bouwde een nieuwe bedrijfshal. Ook hij verhuurde de bedrijfshal voor stalling en opslag. De geschiedenis herhaalt zich; ook broer Jan overleed totaal onverwachts in 2010. Als gevolg van zijn overlijden werden de bedrijfsactiviteiten beëindigd.

Steenkoolwinning in Nederland
Nederland kende in de vorige eeuw dertien kolenmijnen waar steenkool werd ontgonnen. Deze waren allemaal gelegen in de omgeving Heerlen-Kerkrade in de provincie Limburg. De oudste daarvan was de Domaniale mijn in Kerkrade. Deze mijn was al in de 19e eeuw in productie. In de jaren zestig van de vorige eeuw sprak men al over het beëindigen van de steenkoolactiviteiten. In Engeland en ook in de Verenigde Staten kon men veel makkelijker en dus goedkoper steenkool winnen, in sommige gevallen zelfs door middel van dagbouw. De Nederlandse mijnen met hun dunne en vaak moeilijk bereikbare kolenlagen konden daar op den duur nooit tegen concurreren. Eind 1974 werd de laatste steenkool uit de Limburgse bodem gehaald en ging de laatste mijn dicht.

De jonge Jan Molenaar (1887-1946), hier ongeveer 20 jaar oud.

Kees Molenaar met collega Arie Dobbe uit Roelofarendsveen bezoekt de mijnen.

REACTIE

Van abonnee Peter Baak ontvingen wij de volgende reactie:

Als lid lees ik elke keer weer met veel plezier de Jacobs ladder. Zo ook de laatste editie nr 4 van 2016. Nu is er in één van uw artikelen een foutje geslopen. Het gaat om het artikel 'Woubrugge toen en nu'. Waar de oude schuur staat, bevindt zich nu mijn woning (Vierambachtsweg nr 41) en niet de getoonde woning. De voormalige eigenaresse (en nu achterbuurvrouw van mij) van deze loods + schuur heeft het geheel laten slopen en een gedeelte van de grond aan mij verkocht. Op deze grond staat nu mijn huis. De getoonde nieuwe woning is van mijn buurman die er sinds ruim een half jaar woont. Hij heeft zijn huis gebouwd in de voormalige tuin van van Van der Laan en wel direct naast zijn werkplaats op ongeveer 16 meter rechts van mijn huis en dus ook 16 meter van waar de getoonde oude schuur stond. Voor u leuk om te weten is dat het openlucht museum te Arnhem nog is gaan kijken of de schuur naar het museum overgeplaatst kon worden. Helaas was het in een te slechte staat en is het dus gesloopt. <<

Cursus Genealogie 2017

In juni 2016 hebben tien leden van onze vereniging de cursus Genealogie gedaan, drie avonden in het oude gemeentehuis van Alphen aan den Rijn. De cursus is enthousiast door medewerkers van het Streekarchief gegeven, en door iedereen met plezier gevolgd.

Aangezien die beginnerscursus Genealogie een succes was, willen wij deze bij voldoende belangstelling, nogmaals organiseren in juni 2017.

Belangstelling?

Indien u belangstelling hebt kunt u zicht opgeven bij Anneke Zwarst, e-mail: a.h.zwarst@kpnmail.nl of bij Anneke een briefje in de bus doen in de Van Eeghenstraat 40 in Woubrugge. <<

Collectie Piet van der Ing

In Jacobs ladder nr. 2 van 2007 vertelde Piet van der Ing uit Hoogmade van alles over zijn verzameling. Over zijn fotoverzameling zei hij destijds het volgende: "Ik heb wel 2800 foto's, en nog de nodige dia's. Van Hoogmadenaren heb ik altijd veel medewerking gekregen als ik wilde fotograferen. Toen ik de oude lagere school wilde fotograferen bijvoorbeeld, heeft Piet Baak met stoelen en tafels een installatie gemaakt waardoor ik vanuit het dakraam de hele school op de foto kon krijgen – van beneden lukte dat niet."

Wij zijn heel blij met dat hij deze verzameling per legaat aan het museum schenkt. Hierdoor blijven zijn foto's en dia's in het museum beschikbaar voor degenen die er belangstelling voor hebben. <<

Maria-hoeve Ofwegen, verhaal van een boerderij

door: Thea Kok-Lansbergen/Pim Laarmans

'Voor een verhaal over de boerderij moet je bij mijn vader zijn, die weet er veel meer van dan ik.' Dat zei John van der Salm toen we wat meer over de boerderij bij het witte bruggetje in Ofwegen wilden weten.

Zijn vader, Bert (82) weet inderdaad veel te vertellen – niet alleen over de boerderij, maar ook over de vorige eigenaren, de familie Zwetsloot.

De eerste generatie Van der Salm

De familie Van der Salm boert sinds 1957 op Ofwegen, Van der Salm sr.: "Mijn vader (Johannes Maria van der Salm) komt oorspronkelijk uit Wassenaar en mijn moeder (Sophie Hendriks) uit Leidschendam. Mijn vader huurde een boerderij in Stompwijk, die echter eind jaren dertig afbrandde. Daarna huurde hij vanaf 1940 in Delfgauw, maar daar moest hij in 1957 weg, en dus op zoek naar een andere plek. Dat zoeken viel destijds niet mee, want we hadden geen auto en geen telefoon. Nou gingen wij in Delft naar de kerk, en de pastoor daar, ene Van der Salm (zijn vader was in Ofwegen geboren), wist dat de familie Zwetsloot daar misschien wel weg wilde. Mijn vader ging erheen, een hele reis: eerst met de bus naar Delft, vervolgens naar Leiden en dan hierheen. Verder dan een kier bij de deur kwam hij niet. 'Wij gaan niet weg', was de boodschap."

Maar eerst: de familie Zwetsloot

Van der Salm vervolgt: "Via via hebben we heel wat over de familie gehoord. Het waren 3 broers en 4 zussen, allemaal vrijgezel. Dirk was de oudste en de baas, en hij hield de boot af. Het waren volgens de overlevering wat schuwe maar eerlijke mensen. En heel rijk, maar ook vreselijk zuinig! Als ze zondags naar de kerk gingen (lopen), gingen eerst een paar van de zussen. Als die op de terugweg waren kwamen de andere ze tegemoet, zodat ze onderweg de hoedjes konden overnemen. Water en elektriciteit hadden ze niet. Ze stonden dan ook pas op als de zon op was, en gingen met de kippen op stok."

"Op een gegeven moment kwam mijn vader in Leiden op de markt een koopman tegen die hem vertelde dat Dirk overleden was, en dat hij het nog maar eens moest proberen. Nu wilden ze wel ver-

huizen, op voorwaarde dat mijn vader een goed ander huis voor ze wist. Thijssen uit Zoeterwoude, die mijn vader wel veevoer wilde gaan leveren, wist een mooi huis aan de Rijn voor ze, en zo is het gekomen dat mijn vader hier kon gaan pachten."

Primitieve boerderij

"Mijn moeder was in het begin helemaal niet blij met de nieuwe behuizing. In Delfgauw hadden ze een boerderij uit 1670, met een dienstbode. Wel zo makkelijk met elf kinderen en een dagloner (Jan Oostdam). Hier was er niets, geen hulp, geen water, geen elektra, geen gas, geen telefoon en dus ook geen douche en wc met spoelwater, zoals mijn vader beloofd had... Wel twee wc's buiten, een voor de jongens en een voor de meisjes. En in het huis slechts witgekalkte muren waar je, van de familie Zwetsloot, als huurder geen behang op mocht plakken, en blinden die niet weggehaald mochten worden.

Samen met de buurtgenoten heeft mijn vader alles op alles gezet om de nodige nutsvoorzieningen te krijgen en mede dankzij Hein Hoogenboom is dat toen gelukt.

V.l.n.r. Vader, zoon en opa Van der Salm

Tweede en derde generatie Van der Salm

Toen Bert van der Salm uit dienst kwam, is hij bij zijn vader op de boerderij gaan werken. In 1962 wilde hij (met Thea Tetteroo) trouwen en dankzij oom Piet uit Wassenaar (de bank gaf geen hypotheek bij op bouwen op erfpachtgrond) kon hij een woonhuis naast de boerderij bouwen.

Zijn moeder wilde wel in het nieuwe woonhuis gaan wonen, en zo trok het jonge echtpaar na hun huwelijk in de boerderij.

Bert en Thea kregen vier kinderen (naast John nog drie meisjes). Begin jaren 90 heeft John samen met zijn vrouw Mirjam het bedrijf overgenomen en verhuisde zijn vader op diens beurt naar het woonhuis ernaast.

Het boerenleven is wel erg veranderd, vindt senior: "Vroeger hielpen we elkaar waar we maar konden, bijvoorbeeld met kuilen. We keken bij elkaar rond (bij de burens 'bouwen'), en hadden veel meer steun aan elkaar." John is het roerend met hem eens; "Door de beperkingen van de superheffing (van hogerhand ingesteld quotum om de melkplas in te dammen) zijn we tegenwoordig min of meer elkaars concurrenten dan collega's. We vormen gelukkig nog wel een hecht buurtschap, hebben zomers een gezamenlijke barbecue, maar het is toch heel anders geworden."

Hoofdtak blijft agrarisch

"We moeten wel onze broek ophouden", aldus John, "en dus moeten we blijven rekenen. We moeten ervoor zorgen dat de koeien het goed doen en het goed hebben. We luisteren nu veel meer dan vroeger naar de consument, om onze producten meerwaarde te kunnen geven."

Wij zijn daarover blijven nadenken: hoe zit het met schaalvergroting en kostprijsverlaging? Stilstand is achteruitgang.... Door het relatief grote aantal jonge boeren in het Groene Hart wordt de mogelijkheid tot verdieping geremd. Dus hebben we het maar gezocht in verbreding, en wel in de recreatie-sector. Dat doen we nu een jaar of acht."

Mariahoeve-logies

Het begon met de verhuur van het zomerhuisje dat nu direct naast de grote boerderij staat, maar vroeger achter de oude boerderij van de Paters. Het huisje fungeerde oorspronkelijk als knechtenverblijf en er werd kaas gemaakt, brood gebakken, en in het koperen op hout gestookte fornuis werd het water gekookt. Het zomerhuisje is in 1822 geheel afgebroken en

steen voor steen links naast de boerderij weer opgebouwd.

Het hout gestookte fornuis in het zomerhuisje (foto Pim Laarmans)

Deze steen siert de gevel van het zomerhuisje (foto Pim Laarmans)

Later werden er nog drie nieuwe recreatiehuisjes bij gebouwd. "We hebben er wel aan moeten wennen," vertelt John, "dat we een deel van onze privacy moesten inleveren. Gelukkig hebben we alleen goede ervaringen. De bezettingsgraad is hoog en onze gasten komen vanuit Bodegraven tot Bolivia, zeg ik altijd.

Hoewel mijn vader het er in eerste instantie wel moeilijk mee had – hij zag liever meer in koeien en schapen – ziet hij nu ook de voordelen er van in."

En de vierde....

John en Mirjam kregen twee zonen en twee dochters. Inmiddels biedt oudste zoon Jeroen (1997) al de helpende hand. Hij volgt een agrarische opleiding in Dronten, en het zit er dus dik in dat hij de volgende generatie op de Mariahoeve wordt.

1997: v.l.n.r. John, zijn opa met baby Jeroen en zijn vader

De naam Mariahoeve

De naam Mariahoeve komt waarschijnlijk van Maria van der Salm, weduwe van D. Zwetsloot. De historische opvolging van eigenaars uit het kadaster van de boerderij is als volgt:

1826 Leendert Zwetsloot Dzn (het kadaster is pas in 1832 opgezet, deze info komt uit het archief van de familie Van der Salm)

1847 Dirk Zwetsloot

1855 Maria van der Salm

1911 (klein)kinderen Zwetsloot, Theodorus, Hendricus Theodorus, Cornelia, Johanna Adriana, Petronella Maria en Hugo

1957 gehuurd door Johannes Maria van der Salm

1963 Hubertus Leonardus Johannes van der Salm
1990 - heden Johannes Maria (John) en Mirjam van der Salm

De locatie

De Mariahoeve ligt in de Oudendijkse polder aan de Ofwegener watering. De Ofwegener watering was een doorvaart van de Wijde Aa naar de Oude Rijn. Waar de Ofwegener watering in de Wijde Aa uitmondt, staat een historisch pand (de boerderij van de Paters) waar lang geleden kleine schepen werden gebouwd en gerepareerd ("Ouwe Scheepmakerij"). De inham ter plaatse was de botenhelling. In deze oude boerderij ("het eiland") hebben in de periode 1939-1967 de Paters van het Aloysiuscollege uit Den Haag van de eigenaar, de familie Zwetsloot, mogen verblijven. Later is de

oude woning door de Willibrordus Stichting gekocht en in 1970 gerestaureerd. Op dit moment (2017) is het pand in privé bezit.

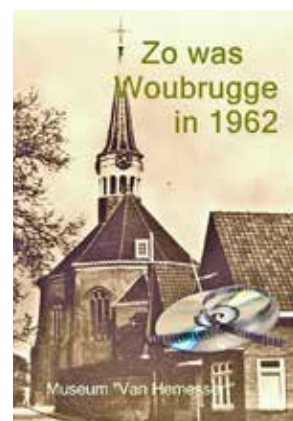
Bij de tekening hierboven: Zo zag Jur Windhorst de boerderij van de paters.

Meer informatie over de oude boerderij:
Website www.hemessen.nl, Jacobs ladder Jaargang 1999 nr. 2. <<

'Geschiedenis loopt van het verleden naar het heden. Ons geheugen loopt van het heden naar het verleden. De geschiedenis is zijn gang al gegaan. Nu is het aan ons er een verhaal van te maken.' (Motti Golani, Israëlisch historicus)

Nieuwe dvd 'Zo was Woubrugge in 1962'

De dvd 'Zo was Woubrugge in 1962' is voor € 10,00 nog te koop bij Ed Molenaar (tel. 0172-519766) of via museum.woubrugge@gmail.com. Of kom de film op zaterdagmorgen tussen 10.00 en 12.00 uur kopen in het museum aan de Dr. Lothlaan.

Elfstedentochten: herinneringen van deelnemers uit Hoogmade en Woubrugge

Frans Witteman schrijft hierover:

"Recent ben ik door een attente schaatsliefhebber gewezen op een ommissie in het boekje. De Hoogmadese Simone van Schie reed de tocht in 1997. Zij komt tweemaal in de tekst en eenmaal op een groepsfoto voor. Helaas is haar naam ten onrechte niet opgenomen in het Overzicht van Hoogmadese deelnemers aan de Elfstedentocht op pagina 38. Sorry, voor deze fout van de auteur, januari 2017." De eerste oplage van het boekje was in een mum van tijd uitverkocht. Had u het ook willen hebben? Bij voldoende interesse overwegen wij een herdruk. Geef dan uw naam en adres op aan Frans Witteman, per telefoon 0172-5012382 of bestel per e-mail (franswitteman@kpnmail.nl).

Staand v.l.n.r. Peter Witteman, Kees van Rijn, Hennie Koetsier, Cor Wieringen en Jan de Vlieger. Zittend v.l.n.r. Jan Hoogeveen, Coortje van Weeghel - van Woerden en Frans Witteman.

Het luchtverkeers-lichtbaken aan de Woubrugseweg

Onderstaand artikel door T. Vink is een samenvatting uit De Viersprong (van november 1999), het kwartaalblad van de Historische Vereniging Alphen aan den Rijn. Wij danken de vereniging, en met name Wim van Ofwegen, voor de medewerking.

Op de grens van Woubrugge met Alphen aan den Rijn staat het elektrisch gemaal Cornelis den Hertog. Naast dit gemaal aan de Woubrugseweg stond tussen 1931 en 1950 een staalconstructie met een hoogte van 17 meter. In de top van deze soort Eiffeltoren was een sterk elektrisch licht geplaatst. Dit zgn. navigatielicht diende voor navigatiedoel-einden voor de vliegtuigen die tussen Oostende en Amsterdam vlogen.

Oprichting van de KLM

Toen de burgerluchtvaart rond de twintiger jaren vastere vormen aannam en men in Nederland 'een woordje mee wilde spreken', werd op 7 oktober 1919 in Den Haag de 'N.V. Koninklijke Luchtvaart Maatschappij voor Nederland en de Koloniën' opgericht. Men dacht toen al ver vooruit en had vertrouwen in de voortschrijdende techniek.

Het routelicht bij het poldergemaal 'Cornelis den Hertog' aan de Woubrugseweg te Alphen aan den Rijn (foto collectie Hist. Ver. Alphen a.d. Rijn)

Er werd overdag gevlogen en wel op een dusdanige hoogte dat de gronddoelen, ook wel 'landmerken' genoemd, zoals huizen, kerken, wegen, rivieren en spoorwegen, goed zichtbaar waren. Enkele jaren later ontstonden er lijndiensten van Schiphol over de Zuiderzee, na 1932 over het IJsselmeer, en de Veluwe via de Achterhoek naar Hannover en Berlijn, alsmede van Amsterdam via Brussel naar Parijs en van Amsterdam via Vlissingen naar Londen.

Vliegen bij duisternis

Rond 1929-'30 ging men ook in de donkere uren vliegen. Nederlandse, Duitse en Belgische luchtvaartinstanties gingen samenwerken om op de

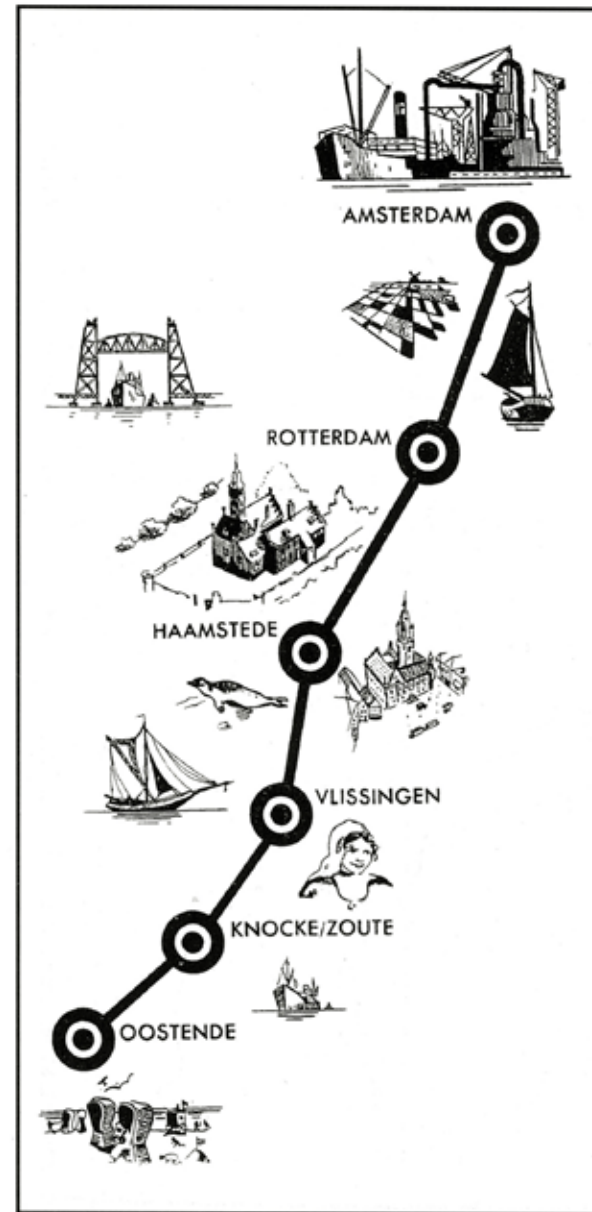

bestaande vliegroutes lichtmasten te plaatsen. In Nederland werden dat er zeventien die tot het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog essentieel waren voor het nachtelijk luchtverkeer. De man die de Nederlandse kustverlichting ontwikkelde maar ook de verlichting van vliegvelden en de routeverlichting, was Ir. Pieter van Braam van Vloten (1871-1940). Als directeur van het 'Proefstation voor de Kustverlichting' vroeg hij in 1918 aan Philips te Eindhoven om een 'gasvullingslamp met een groot vermogen te ontwikkelen, waarvan de lichtuitstraling naar alle kanten even groot moet zijn'. Die lamp betekende een doorbraak en werd beproefd in de Brandaris, de vuurtoren van Terschelling. Daarom kreeg de lamp de naam 'Brandarislamp'. In 1921 kreeg Van Braam van Vloten opdracht om ook voor de luchtvaart een adequate verlichting te ontwerpen opdat de vliegers van die dagen ook 's nachts zouden kunnen opstijgen en landen. Het werden elektrische lampen die, geplaatst in de omtrek van het vliegveld, hun licht gelijkmatig uitstraalden naar het midden van het veld. Waalhaven kreeg de primeur op 26 mei 1925; daarna volgde Schiphol op 3 augustus 1927.

Routeverlichting

Ook de routeverlichting kreeg veel aandacht. In het voorjaar van 1930 kwam de eerste routeverlichting van Schiphol in oostelijke richting tot de Duitse grens tot stand. Daarna volgde deze signalering ook op de andere vliegroutes. Bovendien kreeg een aantal vuurtorens, waaronder die van Scheveningen, een speciale verlichting voor de luchtvaart. Qua schoonheid van bouwstijl staken de routelichten voor de nachtvliegers pover af tegen die van de vuurtorens langs onze kust. De lichtmasten werden als staalconstructies vervaardigd volgens bestektekeningen van de Rijksgebouwendienst. De officiële benamingen van de lichten waren:

- 1. Routelicht:** deze lichten werden op of bij een luchtroute geplaatst ter aanduiding van die route, bijvoorbeeld in Alphen aan den Rijn.
- 2. Aanlooptlicht:** het licht stond op korte afstand van een luchtvaartterrein opdat de vliegers dat vliegveld zouden kunnen vinden, bijvoorbeeld in Amstelveen.

Lijndienst Amsterdam-Oostende.

De vliegtuigen vlogen via de routelichten te Alphen aan den Rijn en Pijnacker/Oude Leede (archief auteur).

- 3. Herkenninglicht:** deze lichten waren op een luchtvaartterrein geplaatst om de juiste ligging van het vliegveld aan te geven.
- 4. Hindernislicht:** deze lichten gaven een voor het luchtverkeer gevaarlijke hindernis aan, zoals de radiomasten van Kootwijk. Bovenop de masten zaten twee toplichten: een vast licht, wit, rood, groen of oranje van kleur, dat continu brandde. De kleur verschilde per lichtbaken en werd door de bevoegde autoriteiten vastgesteld. Daaronder zat een hoofdlicht dat met een

bepaalde frequentie ronddraaide. Voor de vliegers op de route Hannover-Amsterdam betekende het licht in Amstelveen het laatste routelicht vóór Schiphol. Het licht van Pijnacker/Oude Leede had een andere functie: op dit punt splitsten de vliegroutes van Schiphol zich in één naar Brussel-Parijs en één naar Vlissingen-Londen en kwamen daar ook weer samen. Van Braam van Vloten had tijdens een vergadering in 1931 benadrukt dat 'het noodzakelijk is dat bijzondere aandacht wordt gewijd aan de verlichting van die punten waar luchtlijnen zich eventueel splitsen of samenkomen'.

Routelichten werden niet 'aangestoken' of 'gedoofd'. De directeur van de Luchtvaartdienst schreef in 1931 aan 'de Heer Chef van den Technische Dienst der Kustverlichting, Zeekant 5, Scheveningen', die tevens verantwoordelijk was voor de verlichting ten behoeve van de luchtvaart, onder andere:

'Ik acht het in het belang dat ook in den wintertijd alle lichten gelijktijdig 'ontstoken' en 'geblusht' worden'.

Daarbij valt niet alleen het woordgebruik voor het aan- en uitdoen van de lichten op, maar ook het feit dat alle lichten in Nederland op hetzelfde tijdstip bediend moesten worden. Dit laatste gold dus ook voor de poldermachinist-onderhouder Arie Kroon te Alphen aan den Rijn, over wie we later meer zullen horen.

Ook overdag hadden de routelichten een functie; zij dienden dan als herkenningspunt voor de te vliegen route. Bovendien stond bovenop het bordes van de lichtmasten een vlaggenstok met een windvaan die een indicatie gaf van de windrichting en -sterkte.

Onderhouders

De zorg voor de lichtmasten en het aan- en uitdoen van de lichten was uiteraard geen dagtaak. Gemeentewerkers of poldermachinisten deden dit werk erbij; zij droegen de titel van 'onderhouder'. Het ministerie van Waterstaat, afdeling Luchtvaart sloot een overeenkomst met iedere onderhouder en met diens werkgever, het gemeente- of pol-

derbestuur. De onderhouder moest bijvoorbeeld dichtbij zijn lichtbaken wonen en in geval van calamiteiten, zoals stroomuitval of andere malheur, een bepaalde procedure volgen. Deze procedure was afhankelijk van de plaatselijke omstandigheden, bijvoorbeeld het bezit van een telefoon.

Situatie in Alphen aan den Rijn²

In 1931 voerde het ministerie van Waterstaat correspondentie met de dijkgraaf van de Polder Vierambacht over de plaatsing van een routelicht in de zuidelijke aanvliegroute naar Schiphol.

De dijkgraaf verklaarde dat er geen bezwaar was dat een lichtmast bij het elektrisch gemaal 'Cornelis den Hertog' aan de Woubrugseweg zou worden geplaatst; ook stemde hij ermee in dat de poldermachinist, Arie Kroon, tegen de gebruikelijke vergoeding belast zou worden met het gewone onderhoud van de lichtmast en met de bediening van het licht. Ook Kroon bleek bereid de nevenfunctie van onderhouder te aanvaarden.

Burgemeester en wethouders van Alphen aan den Rijn bepaalden dat het routelicht vijftien meter uit het hart van de Woubrugseweg moest blijven en derhalve niet op de gevellijn van de machinistenwoning mocht worden opgericht, zoals men aanvankelijk van plan was. Het ministerie had hiertegen geen bezwaar omdat de mast maar 17 meter hoog zou worden en de gebruikelijke fundering van 5,5 bij 5,5 meter beperkt kon blijven tot 4 bij 4 meter. De fundering kon daardoor verder van de weg af worden geplaatst, zonder dat de positie van de mast erdoor hoefde te veranderen. Daarop werd de bouwvergunning door de gemeente afgegeven.³ Ministerie en polderbestuur kwamen overeen dat voor het gebruik van een stukje grond van circa 30 m² voor de lichtmast op jaarbasis f 20.- zou worden betaald.⁴ De lichtmast zou bestaan uit een ijzeren opstand van ongeveer 17 meter op een voet van beton, die zo nodig zou worden onderheid.⁵ Voor het ministerie tekende de directeur van de Rijksluchtvaartdienst (RLD), E.Th. de Veer en namens het polderbestuur de dijkgraaf P.F. Noordam en de secretaris Tolk.

Foto van het poldergemaal 'Cornelis den Hertog' en de woning van de machinist Woubrugseweg nr 76). De foto werd in het najaar van 1975 genomen; het lichtbaken was al afgebroken. Het gemaal is nu niet meer gepleisterd, het witte huisje is inmiddels afgebroken maar de kastanjeboom staat er nog steeds (foto, collectie A. Kroon, Woubrugge).

De inkomsten van de onderhouder waren f 80,- per jaar; daar kwam nog f 20,- bij voor het schoonhouden van de lenzen, dus f 100,- op jaarbasis. Op 15 december 1931 werd het routelicht van Alphen aan den Rijn in bedrijf gesteld.

Poldergemaal Cornelis den Hertog

Ook in de Polder Vierambacht had de techniek haar intrede gedaan.⁶ In 1879 werd het poldergemaal 'Cornelis den Hertog' aan de Woubrugseweg gebouwd om de westelijke molenviergang van de polder aan de Heuvelweg te vervangen. Aanvankelijk was het een stoomgemaal; in 1922 werd overgegaan op elektrische bemaling. Het door de Luchtvaartdienst plaatsen van het besproken navigatielicht op de vliegroute over de Vierambachtspolder bij het gemaal was dan ook een logische keuze.

In 1979 verloor de polder zijn zelfstandigheid en werd hij ondergebracht bij het waterschap 'De Aarlanden'. Men besloot het oude gemaal te vervangen. Inmiddels is het gebouw op de provinciale monumentenlijst geplaatst en na een grondige restauratie geschikt gemaakt voor bewoning; het gedeelte

waarin de bemalingsinstallaties zijn ondergebracht is ingericht als een klein museum.

Arie Kroon⁷

Gedurende een periode van bijna 60 jaar was Arie Kroon werkzaam in het gemaal aan de Woubrugseweg; vanaf 1931 was hij tevens onderhouder van het routelicht. Kroon werd op 3 april 1880 te Oudshoorn geboren en trad op 31 maart 1904 aldaar in het huwelijk met het Alphense meisje Marijtje Haak. Zij kregen drie zonen en twee dochters. Kroon had als bijnaam 'Lange Arie'. De vader van Arie Kroon, Martinus, was een van de laatste molenaars van de molenviergang, waarvan de taak in 1879 door het stoomgemaal werd overgenomen. In 1890 kwam de elfjarige Arie als 'stoker' bij de polder in dienst. In 1923 werd hij tot machinist bevorderd en ging hij met zijn gezin in de witte dienstwoning, Woubrugseweg nr 76, hoek Heuvelweg, wonen.

Aan de Heuvelweg nr. 4 stond de woning van de assistent-machinist; dat was in die dagen Gerrit Buis (1881-1949). Eind 1949 ging Kroon als 69-jarige met pensioen en werd opgevolgd door J.K. Buis, een zoon van Gerrit.

De dienstwoning moest onmiddellijk worden verlaten en omdat de gemeente Alphen aan den Rijn geen passend alternatief kon bieden, vond Kroon zelf een woning aan de Vierambachtsweg nr. 55, vlakbij het gemaal. Hier overleed zijn vrouw in mei 1958 en daarna Kroon zelf in augustus 1962. Naast zijn baan heeft Arie Kroon verschillende activiteiten ontwikkeld.

Omdat het gemaal dichterbij de dorpskern van Woubrugge stond dan bij het centrum van Alphen aan den Rijn, was hij geheel op Woubrugge georiënteerd.

Zo was hij ouderling van de Gereformeerde Kerk in Woubrugge, lid van het schoolbestuur en actief in de politiek.

Machinist Arie Kroon van het gemaal 'Cornelis den Hertog', tevens onderhouder van het routelicht, bovenop het lichtbaken bij het draaiende hoofdlicht (foto collectie J.A. Henry)

Moderne communicatie

De communicatiemiddelen in de luchtvaart gingen na de oorlog met sprongen vooruit en de routelichten waren al gauw niet meer nodig. In mei 1950 werd door de directeur-generaal van de RLD een aangetekende brief aan het bestuur van de Polder Vierambacht gestuurd met de mededeling dat 'ik de overeenkomst van september 1931 met uw bestuur gesloten inzake beschikbaarstelling van een stuk grond met ingang van 1 augustus 1950 wens te beëindigen. Ik zal het zeer op prijs stellen indien u zoudt kunnen goedvinden dat de voet van

beton niet wordt verwijderd. Gaarne verneem ik of u met dit voorstel kunt instemmen'.

In juli 1950 antwoordde het polderbestuur dat het akkoord ging met de voorgestelde regeling maar dat het op prijs zou stellen als de over de jaren 1948 en 1949 nog verschuldigde huur zo spoedig mogelijk zou worden voldaan.

De centrale overheid was dus zuinig met geld; zij had twee jaar geen huur betaald (totaal f 40,-) en wilde geen sloopkosten van de betonnen funderingsplaat uitgeven. Uit de achterstallige huur zou kunnen worden opgemaakt dat het routelicht na 1947 niet meer in functie is geweest.

De afbraak van de lichtmast heeft waarschijnlijk in 1950 plaatsgevonden.

Bronnen

- 1 Wibo Burgers, Mensen in de Luchtvaart; Ir. Van Braam van Vloten: de man achter de lichten van Schiphol, Luchtvaart, oktober 1998.
- 2 Archieven van het Hoogheemraadschap van Rijnland te Leiden.
- 3 Bouwvergunning Alphen aan den Rijn, nr 708, AADR 4273.
- 4 Kadastraal bekend onder sectie B, nr 1016 in de gemeente Oudshoorn, op het erf van het elektrisch gemaal van de Polder Vierambacht aan de Heimanswetering.
- 5 Algemeen Rijksarchief Den Haag, toegangsnummer 5.016.01, dossier 6411 van de Rijksluchtvaartdienst, Den Haag, 1931.
- 6 H. van der Wereld, Polder Vierambacht; de geschiedenis van een droogmakerij, Alphen aan den Rijn 1988. p. 78 e.v.
- 7 Informatie van de heer A. Kroon te Woubrugge, kleinzoon van poldermachinist/onderhouder Arie Kroon.

Rietje Meijer dook weer in haar archief...

Nostalgische terugblik Elfstedentocht 1985

In Huize Van der Ploeg te Hoogmade werden elf Elfstedentochtrijders gehuldigd. Zij veroverden het fel-begeerde Friese kruisje door de tocht op 21 februari 1985 uit te rijden. De serenade door Muziekvereniging De Heerlijkheid Hoogmade maakte de feestelijke avond compleet.

Het is een goed winterjaar geweest voor de IJclub van Hoogmade, die meer dan 450 leden telt. Samen met vier andere startplaatsen verzorgde zij tweemaal de Molen- en Merentochten over het Braassemer- en Kagermeer. De eerste keer stempelden 21.300 mensen af voor deze unieke tocht langs

wel vijftien molens. Op de tweede tocht kwamen zelfs 30.000 schaatser af.

Verder organiseerde de actieve IJclub tien wedstrijden, waaronder met de prikslee, clubkampioenschappen en school- en nationale wedstrijden. Zelfs uit Tiel kwamen 600 kinderen om hier een mooie tocht te kunnen schaatsen.

Onvergetelijk voor de WOUBRUGSE en HOOGMADESE schoolkinderen was ten slotte de Mini-Elfstedentocht, zo memoreerde secretaris Jac. Van Wieringen in zijn jaarverslag.

Over naar de huldiging: Als enige wedstrijdrijder werd de 44-jarige Kees Borst naar voren gehaald. Hij kwam elf minuten na de winnaar, Evert van Benthem, binnen. Als nummer twintig en eerste niet-gesponsorde rijder. Voorzitter G. Van Leijden over-

handigde hem een Regina Delftsblauw bord. Door het gewest Zuid-Holland KNSB werd Kees gedecoreerd met het ereteken. Bestuurder H.M. Zaalberg noemde de schaatser een lichtend voorbeeld voor de jongere generatie. Niet alleen door de Elfstedentocht maar ook door zijn opmerkelijke staat van dienst die hij had opgebouwd in het short-track, korte baan en marathon rijden. Alle Hoogmadese Elfstedentochtrijders kregen van de IJclub een herinneringstandaard met inscriptie. Door de vertegenwoordigers van de gemeente Woubrugge, wethouder Th. Van Wieringen en secretaris T. Meester, werd actueel ingespeeld op de Boekenweek: alle rijders een boekenbon.

Sfeervol

En toen was het de beurt aan de rijders zelf om een sfeervol verslag te geven van 'De Tocht der Tochten'. Kees Borst vertelde over de geweldige ervaring in het Friese land, vooral de begintocht in het donker naar Sneek, waar duizenden lichtjes opflitsten. Toerrijder Cor van Wieringen was laaiend enthousiast over het feestelijke onthaal in Bartlehiem: 'Het was alsof je een doelpunt had gezet in een Europa Cupwedstrijd, je kreeg er vleugeltjes van'. Tot slot Jan de Vlieger met anekdotes over de inschrijving en de schoenenberg en ook over de tientallen duizenden mensen langs de kant: 'Het is alsof ze er voor jou alleen staan. De mensen in Friesland waren allemaal een die dag'. Een onvergetelijke ervaring.

Aan het eind van de avond zei Jan van de Hoorn, toerrijder en marathonloper, "De sfeer die ik heb aangetroffen in Friesland en ook hier, wil ik zo graag weer oproepen wanneer wij op Paaszaterdag de Engelse hardlopers in Hoogmade en Woubrugge begroeten."

De Commissie Woubrugge-Woodbridge, waar Jan lid van is, organiseert dan een prestatie-loop van vijftien en zes kilometer door de Woubrugse en Hoogmadese polders.

Hij riep alle sportievelingen op om mee te doen met deze tocht. 'Laten wij op onze beurt deze mensen heel hartelijk begroeten en bij de verschillende posten aanmoedigen, net zoals wij hebben ondervonden in Friesland.'

Elfstedentochtrijders Hoogmade

Leni Borst, Kees Borst, Joop Borst, Siem Borst, Dick van Goozen, Jan van de Hoorn, Fred Koek, Nico van Vliet, Jan de Vlieger, Cor van Wieringen en Koos Witteman.

Elfstedentochtrijders Woubrugge

M.W. van der Horst, Jan Willem Nooter, Aad Roosemalen, Jan van Vliet, Stef van Weeghel en Harrit Wester.

Kent u ze nog, die winkeltjes van toen?

Al een tijdje heeft de redactie het plan om een nieuwe serie te gaan maken.

Een serie over inmiddels verdwenen winkeltjes in Hoogmade en Woubrugge.

Mensen die al lang in de dorpen wonen (en zeker degenen die er geboren zijn) herinneren ze zich nog wel. Om er een paar te noemen: bakker George Jansen en kapper Witteman in Hoogmade, de manufacturenwinkel van Bochove op de Van Hemessenkade en de drogisterij van Colijn in Woubrugge.

Ria Kershof-Witteman (dochter van de Hoogmade kapper) herinnert zich ruim twintig winkels, aan de Kerkstraat en de Oude Kerkweg. Samen met Frans Witteman zal er ongetwijfeld veel over te vertellen zijn.

Voor Woubrugge kunnen we onder andere putten uit het boek 'Handel en wandel in Woubrugge' van Bep en Koos Rodenburg.

Wij zouden het leuk vinden deze artikelen te illustreren met verhalen van onze lezers. Vond u het ook nooit erg om lang te wachten bij de Woubrugse groenteboer Slingerland, omdat het er altijd zo gezellig was? Of kocht u ook snoep in het winkeltje van Jo Blom in de Hoogmade Kerkstraat? Hebt u een mooi verhaal of een aardige anekdote, laat het ons weten. Dat kan per mail (thea.lansbergen@ziggo.nl) of via de telefoon (0172-518585).

In dit pandje links van de kerk in Woubrugge hebben diverse winkeliers hun nering gehad.

De manufacturenwinkel van Bochove, direct naast de brug.

Uitverkoop bij Ludlage in Hoogmade.

De kappers- annex sigarenzaak van Witteman in Hoogmade.

Drogisterij Flora staat er nog op deze kaart; later eigendom van de heer en mevrouw Colijn.

Heren van Warmond en Woude (985 – 1503)

door René van Tienhoven

Al vanaf de vroege middeleeuwen bestuurd één machtige familie het gebied van de latere gemeenten Warmond, Woubrugge en Alkemade: de hoge heren van Warmond en Woude. Mathieu Fannee schreef een boek over deze onbekende, maar invloedrijke dynastie, die vijfhonderd jaar lang over onze dorpen regeerde. Aanleiding is het 600e sterfjaar van de meest illustere van deze familie: Jan van Woude (†1417). Voor de daadwerkelijke publicatie (verwacht eind maart 2017, € 19.90) kunt u nu alvast intekenen op de site van de uitgever, het Historisch Genootschap Warmelda (<http://warmelda.nl/intekenen>).

In het Leidsch Dagblad van 27 januari jl. is de schrijver geïnterviewd en werd alvast een voorproefje gegeven van de inhoud van het boek. Hieronder volgt een korte samenvatting.

Voordat in de 16e eeuw opkomende grote steden zoals Leiden de lakens gingen uitdelen, lag de daadwerkelijke macht in het graafschap Holland bij kapitaalkrachtige families die op de duinwallen woonden. Dankzij onze straatnaambordjes kennen we de namen van die roemrijke geslachten nog steeds: Van Wassenaar, Van Poelgeest, Van Duivenvoorde. Maar de wat minder bekende dynastie van de Heren van Warmond en Woude deed zeker niet voor hen onder. Ze waren door hun rijkdom en macht graag geziene gasten bij andere machthebbers van die tijd, verkeerden in de kringen van de graaf van Holland en deden mee aan grote ontginningsprojecten.

Maar het ging de familie niet altijd voor de wind in hun stenen donjon in Warmond, de voorloper van het Huys te Warmond waar tegenwoordig oud-minister Van der Steur woont. De eerste generaties heersten alleen over Warmond, maar toen de mannelijke lijn uitstierf, trouwde de dochter met de Heer van Esselijkerwoude, het huidige Woubrugge. De twee gebieden kregen daardoor één heerser: de Heer Van Warmond en Woude. Een paar generaties later trouwde Jacob van Woude, de veertiende heer van het gebied, met de rijke burgerdochter Floris Katrijn Bogge. Hun zoon Jan van Woude werd hierdoor steenrijk. En omdat hij zoveel geld had, kwam hij in het vizier van de graaf van Holland. Om Jan voor zich te winnen gaf de graaf aan Warmond de status van 'heerlijkheid', wat behoorlijke consequenties had voor de machtsstructuur. Het gebied werd een soort staat binnen de staat, waar de Heren van Warmond en Woude eigen wetten konden uitvaardigen en als een soort lokale vorsten heersten. Niet lang hierna kon Jan dankzij zijn grote rijkdom het gebied Alkemade kopen, waardoor zijn bezit een aaneengesloten gebied werd van Kaag tot Braassem.

Het was natuurlijk niet te vermijden dat de Heren van Warmond en Woude net als alle andere edelen uit die tijd betrokken raakten bij de gecompliceerde Hoekse en Kabeljauwse twisten (1350-1490). Helaas maakten zij een verkeerde politieke keuze en raakten ze ook nog eens betrokken bij de moord op Floris V. De familie verloor hierdoor de gunst van de graaf van Holland en hun kasteel werd verwoest. Door voor de graaf oorlog te voeren kreeg de familie later het kasteel en toebehoren weer terug. Zo ging dat in die tijd. Uiteindelijk valt in 1503 definitief het doek voor de Warmondse dynastie. Niet vanwege een slechte politieke gok, maar door het gebrek aan een mannelijke nakomeling. Zo komt een einde aan vijfhonderd jaar geschiedenis van de Heren van Warmond en ruim zevenhonderd jaar van het geslacht Van Woude. Door vererving nemen de Van Duivenvoordes en al vrij snel daarna de Van Wassenaars het bestuur over Esselijkerwoude en Jacobswoude over.

Hoogmade toen en nu

De foto uit 1946 laat de Voorwetering zien, het oostelijk deel van de huidige Van Fenemalaan. Dit gedempte deel van de Voorwetering liep vanaf De Does naast toen de werf van molenmaker Gijs Verbij, nu de familie Van der Star – Van Fenemalaan 2, tot de huidige Voorwetering bij het begin van de Van Klaverweijdeweg. De foto is destijds gemaakt met de rug naar het westen en dus richting het oosten, de R.K Kerk, waarschijnlijk vanaf een dam over de Voorwetering. Via die dam waren toen o.a. de werf van molenmaker Verbij resp. het metselaarsbedrijf van Jan Jansen aan De Does vanaf de Kerkstraat bereikbaar. Nu bekend als de adressen: Van Fenemalaan 4/6 resp. 8.

In de richting naar het westen waren vermoedelijk nog een of twee dammen. Onder meer bij de boerderij van Koos van Wieringen en Catrien Disseldorp om hun Driesjeshoeve met paard en wagen of handkar te kunnen bereiken.

Links op de foto eerst wat schuurtjes van de toenmalige bewoners van een aantal woningen aan de Kerkstraat. Dan het schuine dak van de slagerij Arie Vreeburg, later Aad en Jopie van der Berg op Kerkstraat 40. Rechts op de foto zien we de hooiberg van Bernard Disseldorp en Elisabeth Schulte op Kerkstraat 36. Daar wonen nu al jaren dochter Trees Disseldorp en haar man Dick van Bente. Links van die hooiberg zie we nog een puntje van het dak van de twee onder-een-kap-woningen van de vrijgezellen gebroeders Chris en Willem en zus Janna van der Voorn resp. de familie Theo van der Wereld. Nu wonen daar op Kerkstraat 26 resp. 24 de familie Van Leeuwen resp. Lieverse.

